

Devinimsel Bir Dil Göstergesi Olarak Argo Söylemler ve Çevirileri: Sait Faik Abasıyanık'ın Öykü Karakterlerinden Örnekler

DOÇ. DR. MESUT KULELİ¹, DOÇ. DR. NAZAN MÜGE UYSAL²

Öz

Dil göstergeleri, toplumsal uzlaşının zorluğu ve nedensizlik ilkesi nedeniyle değişmezlik özelliği gösterirken aynı zamanda toplumsal yaşamdaki hızlı değişimlere direnemeyerek değişebilirlik özelliği de taşımaktadır. Değişebilirlik özelliğinin en sık görüldüğü dilsel ögeler, toplumsal yaşantının en çok içinde olan göstergelerdir. Bu göstergelerden biri de argo ifadelerdir. Argo ifadeler, ortak dilden ayrı göstergeler olarak karşımıza çıkarken temelinde ortak dilin göstergeleri bulunmaktadır. Toplumsal dil kullanımının bireyselleşmiş işlevi haline gelerek yazınsal eserlerde de argo kullanımı bulunmaktadır. Argo ifadelerin aynı zamanda kültürel izler taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda, bu ifadeler yazınsal eserlerin çevirisinde zorluk yaratma potansiyeli olan göstergeler olarak düşünülebilir. Bu çalışmada öncelikle, öykü karakterleri olarak halktan sıradan insanları kurgulayan Sait Faik Abasıyanık'ın *A Useless Man: Selected Stories* başlıklı kitapta İngilizceye çevrilmiş olan 37 öyküsünün kaynak metinlerindeki karakterlerin söylemlerinde karşılaşılan argo ifadeler saptanacaktır. Daha sonra bu göstergelerin İngilizceye çevirilerinin Franco Aixelá'nın (1996) sınıflandırdığı çeviri stratejilerinden hangilerine örnek olabileceği belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak, erek metinlerde bu argo ifadelerin üretiminde kullanılan çeviri stratejilerinin sonucunda ortaya çıkan potansiyel anlam dönüşümleri, Öztürk Kasar'ın (2021) öne sürdüğü "Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği" temel alınarak değerlendirilmiştir. Argo ifadelerin çevirisinde kullanılan erek göstergelerin anlamsal sonuçları irdelenerek yazın çevirmenlerinin kullanabilecekleri çeviri stratejilerinin erek okur için anlamı ne derecede koruyabildiği veya dönüştürdüğü tartışılmıştır. Sonuç olarak, yazın çevirmenlerinin çeviride zorluk çıkarabilecek dilsel göstergeleri erek kültürde yeniden üretme aşamasında kullanabilecekleri çeviri stratejileri ile potansiyel anlamsal sonuçları sentezlemesi üzerine çıkarımlarda bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: yazınsal çeviri, argo ifadeler, çeviri stratejileri, anlam dönüşümü, Sait Faik Abasıyanık

¹ Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık A.B.D., e-posta: mesut.kuleli@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3477-0412

² Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık A.B.D., e-posta: mugeuysal@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8983-4367

Gönderim tarihi: 8 Mayıs 2025

Kabul tarihi: 15 Temmuz 2025

Slang Expressions as Dynamic Signs of Language and Their Translation:
Use of Slang in Short Story Characters of Sait Faik Abasıyanık

Abstract

While linguistic signs are taken immutable due to the difficulty in achieving a consensus among the members of a speech community for their mutation as well as the principle of arbitrariness, it is also a fact that those signs can take on the principle of mutability due to their vulnerability to the drastic changes in the social life. The linguistic signs with mutability principle mostly turn out to be those most commonly encountered in social life, among which slang expressions can be counted as an example. Though distinctly different from the common language of a community, slang expressions are actually based on the signs of that common language. As the manifestation of “parole” based on the “langue”, literary works are no exception to the use of slang expressions. Given that slang expressions are also culture-laden linguistic signs, they can be counted among the signs likely to pose difficulties in literary translation. This study sets out to identify the slang expressions of the characters in the source texts of the 37 short stories by Sait Faik Abasıyanık translated into English in the book titled *A Useless Man: Selected Stories*. Identification of the slang expressions in the characters’ discourse is followed by the classification of each target sign into potential translation strategies as proposed by Franco Aixelá (1996). Evaluations regarding the potential meaning transformations from the use of any target sign as the translation of a slang expression are based upon the “Systematics of Designification in Translation” as coined and proposed by Öztürk Kasar (2021). The results of the use of target signs as translations of slang expressions are addressed with a view to the discussion of the extent of preservation or possible transformation of meaning coming from the use of translation strategies in question. Finally, implications are drawn and suggested for literary translators regarding synthesizing the use of translation strategies available for reproducing potentially challenging linguistic signs, i.e. slang expressions, in another language with their potential signification results based on systematics of designification.

Keywords: literary translation, slang expressions, translation strategies, meaning transformation, Sait Faik Abasıyanık

GİRİŞ

Ferdinand de Saussure’ün soyut kavramlardan oluşan bir sistem olarak tanımladığı *langue* (dil) ve söylem üretmeye yönelik bireysel dil kullanımı anlamında önerdiği *parole* (söz) terimleri, dilin toplumsal ve bireysel yönlerini ayıran bir önermedir³. “Dil, konuşan kişinin bir işlevi değildir, bireyin edilgen bir biçimde belleğine aktardığı üründür [...] Oysa, söz bireysel bir istenç ve anlık edimidir” (Saussure, 1998, s. 43-44). Bu tanımlara göre dil, toplumsal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktayken aynı zamanda bireyin söz üretmesi için başvuracağı bir sistemdir. Dil ve söz kavramlarının bu tanımlarıyla bir bakıma aralarında bir ayrım yapılmış olur ve “dili sözden ayırmak demek: Toplumsal olguyu bireysel olgudan; Temel olguyu ikincil, az çok

³ Saussure’ün “langue” terimi, Berke Vardar tarafından “dil” olarak Türkçeye çevrilirken “parole” terimi için Türkçede “söz” karşılığı kullanılmıştır (Saussure, 1998).

da rastlantısal nitelikli olgudan ayırmak demektir” (Saussure, 1998, s. 43). *Dilin* toplumsal bir olgu olması, onun sadece toplumsal bellekte eksiksiz olarak bulunabileceğini düşündürürken aynı zamanda bireysel bir işleve dönüşen dil sistemi kullanımının (*sözün*), bu toplumsal olgu üzerinde etki sahibi olması beklenmeyen bir durum olarak öne sürülebilir⁴. Hiç kuşkusuz bu ifade, dili oluşturan göstergelerin *nedensizlik ilkesine* bağlanabilir. “Göstereni gösterilenle birleştiren bağ nedensizdir. Göstergeyi, bir gösterenin bir gösterilenle birleşmesinden doğan bütün olarak gördüğümüzden daha yalın olarak şöyle de diyebiliriz: Dil göstergesi nedensizdir” (Saussure, 1998, s. 111). Dil bir toplumsal olgu olduğuna göre, onu oluşturan göstergeler de ancak toplumsal bir uzlaşa ile değişebilecektir, ancak “göstergenin nedensizliği, herhangi bir dilin gerektirdiği göstergelerin çokluğu, dizgenin çok karmaşık niteliği ve toplumsal devinimsizliğin her türlü dilsel yenileştirmeye karşı direnmesi” gibi nedenler bu toplumsal uzlaşının ulaşılmasını engellerken aynı zamanda *sözün*, *dil* üzerindeki değiştirici veya dönüştürücü etki yaratabilmesini de saf dışı bırakmaktadır (Saussure, 1998, s. 118-119). Böylece göstergenin değişmezlik ilkesini öne sürmüş olan Saussure, göstergenin ayrıca *değişebilirlik ilkesine* de sahip olduğunu “dilini sürekliliğini sağlayan zamanın, görünüşte değişmezlikle çelişen bir etkisi” üzerinden açıklar (Saussure, 1998, s. 120). Ancak göstergelerin, dolayısıyla dil sisteminin değişebilirliği, bireysel söz olgusundan ziyade yine toplumsal devinimlerle açıklanabilecektir.

Bu çalışmada, *A Useless Man: Selected Stories* başlıklı kitapta Sait Faik Abasıyanık’ın İngilizceye çevrilmiş olan 37 öyküsünün kaynak metinlerindeki karakterlerin söylemlerinde, toplumsal dilin devinimine paralel olarak anlamsal değişikliklerin en sık görüldüğü dilsel öğelerden olan ve kültürel izler taşıyan argo ifadeler incelenmiştir. Karakterlerin söylemlerindeki argo ifadelerin İngilizce çevirileri, Franco Aixelá’nın (1996) sınıflandırdığı çeviri stratejileri kapsamında tartışılarak her bir erek argo ifadenin bu stratejilerden hangisine örnek olabileceğinin saptanmasının ardından erek ifadelerin potansiyel anlam dönüşümlerine neden olabilecek anlamsal sonuçları Öztürk Kasar’ın (2021) öne sürdüğü “Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği” çerçevesinde irdelenmeye çalışılmıştır. Bu yolla, argo ifadelerin çevirisinde tercih edilebilecek stratejilerin anlamsal sonuçları sentezlenmiş ve yazın çevirmenlerine potansiyel anlam dönüşümlerinden kaçınmak veya bu dönüşümleri en aza indirmek için çeviri stratejisi ve anlam dönüşümü sentezinin önemine dair çıkarımlar yapılmıştır.

1. DEVİNİMSEL DİL GÖSTERGESİ OLARAK “ARGO”

Toplumsal dil, işlevsel bir söze dönüştüğünde, toplumun hemen hemen tüm bireylerinin kullandığı çok çeşitli anlamsal sözdizimleri karşımıza çıkmaktadır. Hiç şüphesiz bunun nedeni dilin üretkenlik özelliğinde yatar. Diller kendi kavramsal sistemlerinde eşdizimlilik, deyimler, atasözleri, öbeksi eylemler, jargonlar, günlük deyişler, argo ifadeler gibi işlevsel kullanımlar üretebilmektedir. Bu işlevsel yapılar, dilin dayandığı sistemi öğrenerek hayata başlayan bireylerin öncelikle alımlama, sonrasında söz üretimi için yaygın bir şekilde kullanımdadır. Deyimler ve atasözlerinin gösterenleri ve gösterilenleri “değiştirilemezlik” özelliğiyle kuşaktan kuşağa aktarılırken, her geçen gün yeni bilimsel veya profesyonel uğraşların ortaya çıkmasıyla jargonda genişlemeler yaşanmaktadır. Bir

⁴ Bu önerme için Saussure şöyle der: “birey onu [dili] tek başına ne yaratabilir, ne de değiştirebilir”. (1998, s. 44)

gösterge, toplumsal devinim sonucunda yeni günlük değişler veya yepyeni bir çağrışımsal anlam kazanarak temel ya da yan anlamının dışında kullanılmaya başlayabilmektedir. Bunun yanı sıra bir göstergenin argo bir ifade olarak kullanılması, zamanın aşındırıcılığına ve toplumsal gelişmelerin hızına dayanamayabilir. Bunun sonucunda bazı argo kullanımların sadece bir kuşak sonra anlamlı bir gösterilene bağlanamaz hale gelmesi de karşılaşılan dilsel dönüşümlerdendir. “Dilsel ifadeler büyük bir hızla güncel argo kullanımına girer ve çıkar. Birçok ifade ayrıca zamanla dilin repertuar sınırlarını aşar, böylece başlangıçta argo olarak kullanılan kısaltmalar, sıklıkla standart dile girer, hatta bazen türetildikleri terimlerin yerini alır hale gelirler”⁵ (Agha, 2015, s. 307). Argoyu jargondan ayıran önemli bir özelliği, “bilgi teknolojileri gibi hızla değişen alanlar dışında jargonun dilsel olarak çok az değişim göstermesi, argo göstergelerinin ise çok daha hızlı değişime uğramasıdır” (Allan ve Burridge, 2006, s. 82). Argo kullanımında ifade edilen bu hızlı değişim, toplumsal dinamiklerin veya yaşantıların değişme hızıyla ortaya çıkabilmektedir.

Toplumsal beğeniler veya tercihler, dil kullanımında argo ifadeler üzerinde büyük bir etki hissettirmektedir. Toplumsal dilde “argo kullanımı yabancılaşma ve dayanışmanın önemli bir göstergesi ve işareti olarak sunulur” (Drake, 1980, s. 63). Bu önermede dikkat çekten nokta, argo kullanımının hem toplumdan soyutlayıcı (yabancılaşma) hem de toplumsal bir birliktelik (dayanışma) göstergesi olarak sunulmasıdır. Bu durum, “argo” ve “jargon” terimlerinin çoğunlukla tartışmaya açık olan anlam kesişiminden kaynaklanmaktadır. “Argo, grup içi dayanışmanın bir göstergesidir ve bu nedenle paylaşılan deneyimlere sahip insan gruplarının bir paylaşımıdır [...] belirli bir grup içinde gerçekleşen argo kullanımı, jargonla alt dil olarak bir kesişime yol açar”⁶ (Allan ve Burridge, 2006, s. 70). Jargon da özellikle mesleki gruplarda yaygın olmakla birlikte belirli bir grubun kendi içinde kullandığı bir dil göstergesi olması nedeniyle bu iki terimin anlam örtüşmesi ortaya çıkmaktadır ve böylece argo kullanımı, belirli topluluklar arasında bir dayanışma göstergesi olarak görülmektedir. Öte yandan, argonun bir çeşidi aynı zamanda “genellikle aktörler, dilenciler, baca temizleyicileri, çingeneler, denizciler, askerler ve hırsızlar gibi geleneksel olarak göçebe meslek gruplarının dil kullanımı anlamına gelirken”⁷, argonun diğer bir çeşidi tarihsel olarak anlam genişlemesi yoluyla “çingenelerin, hırsızların ve profesyonel dilencilerin-standart dilin konuşanları açısından toplumun alt tabakası olarak görülen (ve gerçek) kanun kaçaklarının dili anlamına gelmektedir”⁸ (Allan ve Burridge, 2006, s. 69). Argo terimi, hem suçluların kullandığı dil hem mesleki jargon hem de belirli bir eğitim seviyesinin altında olan kişilerin toplumsal dilde var olan kullanımlara özel bir anlam vererek ürettikleri sözler olarak karşımıza çıkabilmektedir (Spence, 1986, s. 257)⁹. Bu terimsel tanımlardan görülebileceği üzere, argo kullanımı aynı zamanda bir topluluğu veya bireyi genel toplumdan yabancılaştırıcı ve ayrıştırıcı bir role de sahiptir.

⁵ Kaynakçada Türkçe dışındaki bir dilde verilen eserlerden yapılan bu ve sonrasındaki alıntılar, aksi belirtilmedikçe bu makalenin yazarları tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

⁶ Buradaki “argo” tanımı, İngilizcedeki “slang” teriminin tanımı üzerinden yapılmaktadır. Ancak Fransızcadan İngilizceye geçen “argot” terimi ile “cant” terimi, daha genelleyici bir terim olan “slang” kavramının içerdiği alt terimlerdir.

⁷ Burada Fransızcadan İngilizceye geçmiş olan “argot” teriminin tanımı kullanılmıştır.

⁸ Burada İngilizcedeki “cant” teriminin tanımı kullanılmıştır.

⁹ Spence de Allan ve Burridge gibi İngilizcedeki “slang” terimini, “argot” ve “cant” terimlerinin birleşimi olarak tanımlamıştır.

2. YAZINSAL ESERLERDE ARGO KULLANIMI

Bir yazınsal eser üretimi, *langue* ile *parole* arasındaki etkileşimin gerçekleştiği bir iletişim yoludur. Toplumsal dili işlevsel hale getiren yazar, toplumsal deyim, deyiş, atasözü, argo gibi çeşitli dilsel öğeleri kendi iletişim yolu için kullanır. “Günlük yaşamın şiirselliği ve hayatta karşılaşılan durumlar veya bunlara yönelik insan duygularının canlı bir biçimde aktarımı” olarak görülen argo kullanımı, yazınsal metinlerdeki işlevsel söz kullanımına da yansıyabilmektedir (Hayakawa, 1941, s. 194-195’ten akt. Dumas ve Lighter, 1978, s. 5). Her ne kadar yazınsallığın retorik dil kullanımı üzerine yoğunlaşan görüşler olsa da “argo kullanımı veya dolaylı anlatım, yavan bir yazınsallıktan kaçma, sınırlara hapsolmeden kendini ifade edebilme girişimidir” (Whitman, 1885, s. 573’ten akt. Dumas ve Lighter, 1978, s. 5). Argonun pozisyonu ve işlevi üzerine çalışan Terzioğlu, “halkın düşünüş, anlamlandırma ve eylem dinamiğini yansıtan ve bu edimleri sanatsal araçların yardımıyla gerçekleştiren argo[ya], bir halk edebiyat ürünü” olarak ele almıştır (Terzioğlu, 2006, s. 102). Argo kullanımının yazınsal eserlerdeki işlevini araştıran Kefeli, bir yazınsal eserde argonun “komik durum yaratma, yergi ve gülmece için başvurulmuş bir kaynak; gerçekçiliğin bir unsuru, otantik olmanın bir göstergesi; dilde yeni arayışların bir simgesi ve bir karşı-anlam yaratma aracı; yabancılaşmanın, toplumdan dışlanmışlığın göstergesi” olarak kullanılabildiğini belirtmiştir (Kefeli, 2016, s. 200). Bu önermelerden hareketle, yazınsal eserlerde argo kullanımının çeşitli işlevleri yerine getirebildiği görülmektedir.

Türk edebiyatında argo kullanımı “uzun yıllar boyunca kabul görmese de XVIII. yüzyıldan itibaren [...] herhangi bir zorlamaya gerek kalmaksızın edebî metinlerin içine girmeye başlamıştır” ve Türk edebiyatı yazarları ile eleştirmenleri tarafından yazınsal eserlerde argo kullanımına dair çeşitli tartışmalar yaşanmış olsa da “günümüzde edebî metin argo ilişkisine baktığımızda argonun edebî alandaki varlığını güçlendirdiğini görüyoruz [...] Argonun edebî metinde bir zenginlik sağladığı, çoksesliliğe hizmet ettiği, şiir dilini beslediği yönünde görüşler son yıllarda daha güçlü biçimde dile getirilmektedir” (Kumsar, 2021, s. 260-261). Türk edebiyatı eserlerinde genel olarak argo sözcük ve dil özelliklerinin veya anlamlarının saptanması üzerine çeşitli çalışmalar yapılmışken (Mangır, 2011; Aliş, 2016; Elçi, 2016; Gür, 2016; Kaman, 2019; Parlakpınar, 2023), yazınsal eserlerde kullanılan argo ifadelerin çevirileri üzerine yapılan çalışmalar nicel olarak kısıtlıdır (Can, 2023; Cengiz, 2023; Yaman, 2023; Can Rençberler, 2021). Her ne kadar çoğunlukla dilde halihazırda kullanılmakta olan ifadelerin bazı anlam değişimi süreçleri sonucunda yeni bir anlam kazanmasıyla ortaya çıksa da argo ifadeler aynı zamanda kültürel değerlerle de yüklüdür ve yazınsal eserlerin çevirisinde zorluk yaratabilmektedir.

Bu çalışmada, Sait Faik Abasıyanık’ın Maureen Freely ve Alexander Dawe tarafından İngilizceye çevrilen ve 2014 yılında Archipelago Books yayınevi tarafından *A Useless Man: Selected Stories* başlığıyla yayımlanan öykülerinin kaynak metinlerindeki argo ifade kullanımları saptanarak bu ifadelerin İngilizce çevirileri öncelikle Franco Aixelá’nın öne sürdüğü çeviri stratejileri temel alınarak değerlendirilmiştir. Argo, “ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye, dönemden döneme değişik tarihsel ve güncel biçimler alabilir; bu biçimler birbirleriyle örtüşmeyebilir” (Aktunç, 1998, s. 9). Bundan hareketle, argo kullanımı hızlı bir devinim içinde olduğundan ve kültürel değerlerle yüklü ifadelerden oluştuğu için bu çalışmada Franco Aixelá’nın (1996, s. 61-64) çeviride zorluk

yaratabilecek ve yazın çevirmenleri için eşdeğerliğini bulmada engel teşkil edecek sözcük ve sözcük gruplarının çevirisi için önerdiği “tekrarlama, ortografik uyarlama, kelimesi kelimesine çeviri, metin dışı açıklama, metin içi açıklama” başlıklı “korunum stratejileri” ve “eş anlamlılık, sınırlı evrenselleştirme, mutlak evrenselleştirme, yerele dahil etme, silme, özerk yaratıcılık” başlıklı “değiştirim stratejileri” kullanılmıştır^{10,11}. Kaynak metinlerdeki argo ifadelerin erek metne çevirilerinin hangi stratejilere örnek olabileceğinin saptanması sonrasında, erek ifadelerde ortaya çıkan anlam dönüşümleri Öztürk Kasar’ın (2021) öne sürdüğü çeviride anlam evrilmesi dizgeselliği temelinde incelenmiş ve tartışılmıştır. Bu tartışmada, argo ifadelerin çevirilerinin hangi stratejilere örnek olabileceği ile bunların anlamsal sonuçları sentezlenmektedir. “Kültüre özgü öğeler kendi başlarına var olmazlar; daha ziyade, bir hedef dile çevrilirken bu öğenin bu hedef dilde yer almaması veya farklı bir değere sahip olması nedeniyle çeviri zorluğuna neden olan bir kaynak metin göndergesi” olarak ortaya çıkar (Franco Aixelá, 1996, s. 57). Bu önermede yer alan “hedef dilde yer almaması veya farklı bir değere sahip olması” ifadesi, yazınsal metinlerde özellikle kültürel öğelerin çevirisinde bir anlam kaybının ön kabulü niteliğindedir ve yazın çevirmenlerinin alacağı kararlar, kullanacağı stratejinin en az anlam kaybına neden olmasına yönelik olacaktır. Yazınsal çeviri sürecinde “her şey umulduğu gibi gitmez zira çevirmen-okur anlamı kavrayıp aktarmaya çalışırken anlamı eğip bükerek, bazen de bilinçli ya da bilinçsiz olarak örseler. Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği çevirmenin anlam arayışı sırasında devreye giren ve anlam oluşumuna müdahale getiren dokuz eğilimi içerir” (Öztürk Kasar, 2021, s. 39)¹². Bu eğilimler, kaynak göstergeye kıyasla aşırı anlamla sonuçlanan “anlamın aşırı yorumlanması”; bulanık anlamla sonuçlanan “anlamın bulanıklaştırılması”; yetersiz anlamla sonuçlanan “anlamın eksik yorumlanması”; başka anlamla sonuçlanan “anlamın kaydırılması”; yanlış anlamla sonuçlanan “anlamın bozulması”; karşıt anlamla sonuçlanan “anlamın çarpıtılması”; aykırı anlamla sonuçlanan “anlamın saptırılması”; anlamsızlıkla sonuçlanan “anlamın parçalanması”; gösterge yokluğuyla sonuçlanan “göstergenin yok edilmesi” olarak önerilmiştir (Öztürk Kasar, 2021, s. 28). Yazınsal çevirinin yaratacağı zorluklar üzerine temellenen bu iki önermeden hareketle, bu çalışmada kültürel öğeler olarak düşünülebilecek olan argo ifadelerin çevirisinde kullanılan erek göstergelerin Franco Aixelá (1996) tarafından öne sürülen sınıflandırmada hangi stratejilere örnek olabileceği ve bu strateji sınıflandırması çerçevesinde incelenen erek söylemlerin ortaya çıkardığı anlam dönüşümleri sentezlenecektir.

Karabağ (2016), Abasıyanık’ın *Medar-ı Maişet Motoru* başlıklı romanındaki argo ifadelerin Almanca çevirilerini hem anlatıcı hem karakter söylemlerindeki ifadeler üzerinden incelemiştir. Bu çalışma ise bütüncü, amaç, veri toplama yöntemi, çeviri değerlendirme-çözümleme yöntemi ve hedef metin dili ile kültürü bakımından Karabağ’ın çalışmasından oldukça farklılaşmaktadır. Bu çalışmada, *A Useless Man: Selected Stories* başlıklı çeviri kitapta bulunan 37 adet öykünün tümünün

¹⁰ Günümüze dek yurt içindeki ilgili literatürde Franco Aixelá’nın önerdiği stratejiler pek çok yayında tanımlanmıştır. Bu nedenle bu çalışmada bu stratejilerin tanımları verilmeyecektir. Örnekler için bkz. Kuleli (2020); Çekçi ve Sancaktaroğlu Bozkurt (2021); Dolmacı, Canlı ve Uğurlu (2021).

¹¹ Franco Aixelá’nın (1996) İngilizce olarak önermiş olduğu kültürü özgü öğelerin çeviri stratejilerinin bu çalışmadaki Türkçe karşılıkları için, Çekçi ve Sancaktaroğlu Bozkurt’un (2021, s. 183) çalışmasından yararlanılmıştır.

¹² Dizgesellikteki dokuz eğilimin tanımları için bkz. Öztürk Kasar ve Tuna (2015), Öztürk Kasar ve Tuna (2017); Öztürk Kasar (2020), Öztürk Kasar (2021).

kaynak metinlerinde, karakterlerin kullandıkları argo ifadeler saptanmıştır. Öykülerdeki bir göstergenin veya ifadenin argo olarak saptanmasında, öncelikle Hulki Aktunç'un (1998) *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)* eserine başvurulmuştur. Ayrıca Aktunç'un bu sözlükte çok önemli bir uyarısı bulunmaktadır: "küfür, kaba dil, halk dili, teklifsiz konuşma, mesleki jargon... gibi kavramlar, argoya çok yakın durur. Aradaki sınır, zaman zaman yok denecek kadar inceler" (Aktunç, 1998, s. 16). Bu nedenle bu çalışmanın bütüncesinde saptanan teklifsiz konuşma, kaba dil, küfür gibi ifadeler bu eserde bulunamadığında ve argo ile "yok denecek kadar ince bir çizgiyle" ayrılamadığında, bu ifadelerin argo olup olmadığının saptanmasında, Aktunç'un (1998) çeşitli sözlük ve ansiklopedilerden derlediği "argo" tanımlarına başvurulmuştur. Örneğin meyhanedeki bir serseri karakterin aşağılayıcı ifadeleri, "bir toplumsal grubun, özellikle de hırsızların, serserilerin vb. kullandığı göreneksel slang" tanımı çerçevesinde; berberdeki veya kahvedeki adamların birbirine veya dışarıdan geçenlere yönelik kullandıkları kaba ifadeler "kaba, bayağı biçimlerde süslenmiş anlatım tarzı" tanımından hareketle; ünlem ifadesi olarak kullanılan kimi göstergeler "kullanılan ortak dilden ayrı olarak, belirli toplulukların sesbilgisi, yapıbilgisi, sözdizimi ve anlam bakımından özellikler gösteren dili ve sözcük dağarcığı" tanımı temel alınarak; standart dilde de var olan ancak kimi anlam olaylarıyla yeni anlama dönüşmüş ifadeler için "geçerli dilden ayrı, ama ondan türemiş olan, yalnızca belirli çevrelerce kullanılan, [...] kendine özgü sözcük, deyim ve deyişlerden oluşan özel dil" tanımı çerçevesinde kimi ifadelerin argo olup olmadığına karar verilmiştir. Öykülerin anlatıcılarının kullandığı argo ifadeler çalışmaya dahil edilmemiş, kaynak metinlerdeki karakterlerin argo ifadeleri Sait Faik Abasıyanık'ın yazınındaki karakter seçimi ve kurgusuyla ilişkilendirilerek bu ifadelerin hedef okur için bu seçim ve kurguyu ne derecede koruduğu veya dönüştürdüğü çözümlenmiş ve tartışılmıştır.

3. SAİT FAİK ABASIYANIK VE ÖYKÜ KARAKTERLERİ

1906 yılında dünyaya gelen Sait Faik Abasıyanık'ın "Uçurtmalar" başlıklı ilk yazısı 1929 yılında Milliyet Gazetesi'nde yayımlandıktan sonra *Semaver* başlıklı ilk öykü kitabı 1936 yılında Remzi Kitabevi tarafından, sonraki kitapları Çığır Kitabevi, Yokuş kitabevi ve Varlık Yayınları, Georges Simenon'dan çevirdiği ve öncelikle Yedigün Dergisi'nde tefrika edilmiş olan *Yaşamak Hırsı* başlıklı kitap İstanbul Yayınları tarafından yayımlanmıştır (Sait Faik Abasıyanık Müzesi, t.y.). Sait Faik Abasıyanık, "Çehov'un öncülük ettiği durum hikâyeleriyle tanınır" ve bu türün Türkiye'deki öncülerinden kabul edilirken "eserlerinde insanı, sıradan insanı ele almıştır" (Kocapınar, 2019, s. 348, 351). Abasıyanık, "yüksek zümre denilen kesimden geldiği hâlde eserlerindeki kişiler üst tabakadan değil halktandır, orta veya orta sınıfın altındaki insanlar, sıradan insanlardır" (Kocapınar, 2019, s. 354) ve "ada ve deniz hikâyelerinde kahraman sayısı az ve belli, şehir hikâyelerinde ise dikkati dağıtacak kadar bol ve çeşitlidir (Necatigil, 2007, s. 10'dan akt. Kocapınar, 2019, s. 354). Öykü karakterleri olarak halktan ve sıradan insanlar kurgulayan Abasıyanık, hikayelerinde argo ve "günlük hayatta karşımıza çıkan, derin anlamlar taşımayan deyimler ile atasözleri"nin yanı sıra "akıcı bir dil ve ince bir üslûp kullanır; hikâyenin okuyucuları, adeta olayın geçtiği ortama çekilmekte ve hikâyede yer alan her kahramanda ayrı ayrı kişiliğini bulmaktadır" (Çitil, 2009, s. 102).

Sait Faik Abasıyanık öykülerinde “en üstün değer insandır, hayattır, insan sevgisidir. Şehrin fakir, çamurlu, pis muhitlerini, adamın yoksulunu, işsizini, erdemsizini, kadının kötü yola düşmüşünü anlatmayı seven bir hikâyecidir o” (Yener, 2021, s. 67). İnsanı temel alan yaşamı, Abasıyanık’ın hikayelerine de yansımış ve “insan odaklı bu hayatın içinde de sık sık ziyaret ettiği kahveler, balıkçılar, yaşadığı aşklar, çok sevdiği annesi vardır” ve Sait Faik Abasıyanık ilk dönem hikayelerinde “kendi avare hayatını, birlikte vakit geçirdiği balıkçıların, işçilerin, sıradan insanların ve fakir sokak çocukların günlük maceralarını” ele alır (Sağlam ve Korkut, 2019, s. 466). İnsan sevgisi ve insanın mutlu yönlerini ele alan ilk dönem hikayeciliğinin tam tersine ikinci dönemde Abasıyanık’ın hikayelerinde “karakterler, sosyal hayattan ve insanlardan uzaklaşma ve kendi iç dünyalarına kapanma eğilimindedir” ve hikayelerde karakter sayısı azalır, son dönemde ise bu eğilim daha belirgin hale gelir. (Sağlam ve Korkut, 2019, s. 472). Buradan hareketle, Abasıyanık’ın hikayelerinde zaman içinde karakterlerin hayata bakışı ve kullanılan üslup değişiklik göstermektedir.

Sait Faik Abasıyanık’ın bu çalışmada ele alınan 37 öyküsünde söylemleri çözümlenen karakterlerin de günlük hayattan sıradan insanlar olduğu görülmüştür. İncelenen 37 öykünün 18’inin karakterlerinin söylemlerinde argo ifadeler saptanmıştır. Bu 18 öyküde argo söylemlerde bulunan karakterler şöyledir: ipek fabrikasında kapıcının yerine göz kulak olan bir kişi, nüfus kâtibi, çımacı, meyhanede içmekte olan bir adam, meyhanedeki şarkıcı kadın, berber, kahveci, adada yaşayan bir çocuk, sınıfta bir öğrenci, şoför, mahalleden tanıdıklar, bir papaz, bir külhanbeyi, kahvedeki bir ihtiyar, sütçü dükkanına giren bir adam, bir çingene adam, balıkçı, duvar boyacısı. Görülebileceği üzere, İngilizceye çevrilmiş olan öykülerin kaynak metinlerinde argo kullanımı saptanan karakterler, toplumun çeşitli meslek kollarına ve uzamlarına, aynı zamanda orta sınıf veya çoğunlukla ortanın altı sınıfa aittir.

4. KAYNAK VE EREK METİNLERDEKİ KARAKTERLERİN SÖYLEMLERİNDEKİ ARG O İFADELER

Kaynak metinlerde saptanan argo ifadelerin çeviri değerlendirmesinde, Franco Aixelá’nın (1996) öne sürdüğü stratejiler kullanılarak erek metinlerdeki söylemlerde karakter kurgusunun ne düzeyde korunabildiği Öztürk Kasar’ın (2021) öne sürdüğü anlam evrilmesi dizgeselliği sentezlenerek tartışılacaktır. Çeviri değerlendirmesinde, kaynak metinlerdeki argo ifadelerden oluşan göstergelerin erek dile çevirilerinin bu stratejilerin hangisine dahil edilebileceği ve erek göstergelerin yeniden üretimlerinin anlamsal sonuçları tartışılmaktadır.

Sait Faik Abasıyanık’ın yazın hayatı genellikle üç döneme ayrılır. Edebiyat eleştirmeni Fethi Naci’nin çalışmasını temel alan bir çalışmaya göre Fethi Naci, Sait Faik Abasıyanık hikayeciliği üzerine çalışmasında “yazarın ilk dönem hikayeleri olarak *Semaver*, *Sarnıç* ve *Şahmerdan* kitaplarını, ikinci dönem hikayeleri olarak *Lüzumsuz Adam*, *Mahalle Kahvesi*, *Havuz Başı* ve *Son Kuşlar* kitaplarını ve son dönem hikayeleri olarak da *Alemdağ’da Var Bir Yılan* kitabını belirler” (Huvaj Sevim, 2018, s. 1). Çalışmamızda *A Useless Man: Selected Stories* başlıklı eserde İngilizceye çevrilmiş olan 37 adet Sait Faik Abasıyanık öyküsünün 18 tanesinin kaynak metinlerinde argo söylemler saptanmıştır.

4.1. İlk dönem öykülerindeki karakterlerin argo kullanımı

Bu çalışmada, öykü karakterlerinin söylemlerinde argo ifadelerin saptandığı 18 kaynak öyküden “İpekli mendil”, “Düğün gecesi”, “Mavnalar”, “Gece işi”, “Kim kime”, “Kaşıkadası’nda”, “Zemberek” başlıklı öyküler, içinde yer aldıkları kitapların başlığı temel alınarak Sait Faik Abasıyanık’ın ilk dönem hikayecilik eserleri olarak ele alınabilir. “[Sait Faik Abasıyanık’ın] ilk dönem öykülerini oluşturan kitapları Maupassant tarzında” iken “ilk dönem öykülerinde toplumla içi içe olan bir Sait Faik görürüz” (Kayıhan, 2020, s. 551, 558). Bunun yanı sıra, “Sait Faik ilk hikâyelerini Maupassant etkisiyle yazmış olsa da kendisinden önce Memduh Şevket Esendal’ın Türk edebiyatına yerleştirmeye çalıştığı durum hikâyesinin ya da Çehov tarzı hikâyesinin en önemli temsilcisidir. Onun öykülerinde olaylar değil anlık durumlar resmedilir” (Özer Hafçı, 2022, para. 7). Ergüzel ve Kirik’e (2012) göre Abasıyanık “ilk dönem hikâye kitaplarında Adapazarı ile İstanbul’daki çocukluk ve ilk gençlik yıllarını anlatmıştır. Sonraki eserlerinde duygusallık hatta şairanelik artmıştır. Sait Faik’in kullandığı en önemli temalar yaşama sevinci, tabiat tutkusu ve özellikle insan sevgisidir” (Ergüzel ve Kirik, 2012, s. 52). Bu temalar ve tarz dahilinde Sait Faik Abasıyanık’ın ilk dönem öykülerinde karakter olarak yoğunlaştığı sıradan insanlara “dil ve üslup bakımından günümüz okur-yazarlarınca rahat anlaşılabilir [bir dil kullandıran] bir edebi şahsiyettir” (Ergüzel ve Kirik, 2012, s. 66). Yaşama ve insan sevgisini anlattığı ve bu çalışmada incelenen ilk dönem hikayelerinde karakterlerine kurguladığı söylemlerde argo ifadeler de bulunmaktadır. Bu ifadeler ve çevirileri Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Sait Faik Abasıyanık’ın ilk dönem öykülerindeki argo ifadeler ve çevirileri¹³

KM (Abasıyanık, 2009)	EM (Abasıyanık, 2014)
Ulan üstüne ölü toprağı mı serpilmişti, hayvan, diye kıçma bir tekme , beni kovacağını bildiğim halde gık demedim. (s. 51)	“Take that, you dog!”, he’d say. He’d tell me a dead man could have done a better job, and then he’d fire me . I knew all this, but still I didn’t say a word. (s. 24)
Tahriri nüfusta ne halt karıştırdınız? (s. 62)	What sort of tricks did you pull during the census? (s. 31)
Bana eşşoğlu eşşek dedi, ben de çenesini dağıttıverdim (s. 150)	He called me a son of a donkey , and I smashed his jaw. (s. 40)
Bir daha, dedi, elinin hamuruyla erkek işine karışma! (s. 152)	Don’t poke your finger into men’s business ever again, do you hear? (s. 42)
Zehra sandalyesine çökerken dişlerinin arasından bir “kahpe!” fırlattı. (s. 152)	As she sank into her chair, Zehra muttered “Whore!” between her teeth. (s. 42)
Şunu sav, dedi, bir boka yaramaz , korkak. (s. 153)	Ömer said, “Get rid of this one. He’s a worthless piece of shit . A coward” (s. 43)
Kış günleri orta yaşlı sarı bir adamın tam saatinde vapura koştuğunu gören berber müşterisine: “Yukarıki evin moruğu ,” derdi. (s. 174)	In the winter, when the village barber saw a sallow-faced man in his middle years running toward the ferry just as it arrived, he would turn to his customer and say, “That’s the old man who lives in the house on the hill”. (s. 48)
Bu karı da kim? dedi. (s. 175)	“So, who’s this woman ?” (s. 49)
Bu zamana kadar uyumamış mıydı? Hay aptal hay! (s. 231)	“He never went to sleep? What a fool! ” (s. 60)
Arkamdaki ses bana: -Hayvan , dedi (s. 273)	The voice behind me: “You beast” (s. 66)

¹³ Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3’teki Kaynak Metin (KM) ve Erek Metin (EM) altında yer alan bağlamlarda çözümlenen ve çevirileri değerlendirilen argo ifadeler tarafımızca koyu yazılmıştır.

Tablo 1'deki ilk argo ifade olan "kıçma bir tekme" göstergesi, "İpekli mendil" başlıklı öyküde ipek fabrikasında kapıcının yerine göz kulak olan bir karakterin söyleminde karşımıza çıkmaktadır. Bu gösterge, "kovmak" anlamına gelen "kıçma tekme atmak" (Aktunç, 1998, s. 180) şeklinde kalıplaşan deyimsel ifadenin cümlelerin sözdizimi çerçevesinde uyarlanmış halidir. Bu öykünün İngilizce çevirisinde ise bu argo ifadenin "he'd fire me" (beni kovardı) ifadesiyle çevrildiği görülmektedir. Franco Aixelá'nın (1996) önerdiği stratejilerden "kelimesi kelimesine çeviri" stratejisine örnek olarak düşünülebilecek bu çeviride, bu argo gösterge hedef metinde standart dilde kullanılan bir ifadeyle çevrilmiş ve argo bir ifade kullanmaksızın göstergenin kültürel yönü silinmiştir. Bunun sonucunda, Öztürk Kasar'ın (2021) önerdiği dizgesellikteki anlamsal sonuçlardan yetersiz anlam ortaya çıkmıştır. Buradaki "yetersiz anlam", kaynak göstergenin içerdiği argo anlamı hedef okura taşımamaktan kaynaklanmaktadır. Diğer bir argo ifade olan "halt karıştırmak", "Düğün gecesi" başlıklı öyküde nüfus kâtibisi olan karakterin söyleminde karşılaşılmaktadır. Halt karıştırmak, "teklifsiz konuşmada halt etmek", yani "uygunsuz bir söz söylemek, uygunsuz davranmak, uygunsuz bir iş yapmak" anlamına gelmektedir¹⁴. Bu argo ifadenin İngilizce çevirisinde "pull tricks" deyimsel ifadesi kullanılmıştır. "Pull a trick", İngilizcede deyimsel bir argo olarak kullanılıp "uygunsuz eylemlerde bulunmak"¹⁵ anlamına gelmektedir. İngilizcede kültürel bir anlam taşıyan bu argo deyimsel ifadenin kullanımı, Franco Aixelá'nın (1996) öne sürdüğü "yerele dahil etme" stratejisi olarak düşünülebilir. Bu erek göstergenin kullanılması sonucunda ise hedef kültür okuru da kaynak kültür okurunun karşılaştığı bir argo ifade kullanımına tanık olabilecek ve yazarın karakterleri üzerinden kurguladığı bir üslup biçimini alımlayabileceklerdir. Bu çevirmen kararı sonucunda, hedef kültür okuru için kaynak metindeki anlam korunabilmiştir ve herhangi bir anlam dönüşümü olmadığı görülmüştür. "Mavnalar" başlıklı öyküde bir çımacının söylemindeki "eşşoğlu eşşek" ise Türkçede açığöz veya düzenbaz kişilere söylenen hakaret yollu bir argo ifadedir. Bir işi çok iyi yapan bir insanın aynı zamanda uyanık biri olduğu anlamında da kullanılabilen bu ifade, kaynak metindeki söylemde düzenbaz kişiler için kullanımda karşımıza çıkmaktadır. Erek metinde bu argo ifade, İngilizcede "inatçı, düzenbaz veya ahmak" bir kişiye yönelik kullanılan "son of a donkey" göstergesiyle çevrilmiştir. İngiliz kültüründe bu argo ifadenin bulunması, aynı zamanda erek dilde kültürel bir gösterge kullanılmış olduğu anlamını vermektedir. Bu durumda, Franco Aixelá'nın (1996) "yerele dahil etme" stratejisine örnek gösterilebilecek bu tercihle Öztürk Kasar'ın (2021) dizgeselliğindeki anlam dönüşümüne neden olan eğilimlerden kaçınılmış ve argo ifade erek metinde korunarak öykü karakterinin söylemi kurgulanabilmiştir.

"Gece işi" başlıklı öyküde, meyhanedeki bir adamın şarkıcı kadına yönelik kullandığı "elinin hamuruyla erkek işine karışma" ifadesi Türkçede deyimsel bir ifade olarak kullanılmakla birlikte kadınları aşağılayıcı ve kadınların erkeklerden hem bilişsel hem fiziksel olarak zayıf olduğuna yönelik bir söylemdir. Argonun tanımları içindeki "bir toplumsal grubun, özellikle de hırsızların, serserilerin vb. kullandığı göreneksel slang" (Aktunç, 1998, s. 9)¹⁶ tanımı kullanılarak, her ne kadar

¹⁴ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (t.y.-a)

¹⁵ Cambridge Çevrimiçi Sözlük. (t.y.)

¹⁶ Aktunç bu tanımı, çeşitli İngilizce sözlüklerdeki "slang" teriminin tanımlarından alarak Türkçeye çevirmiştir.

toplumsal dilde bir deyim olsa da içerdiği kategorik ötekileştirme nedeniyle bu ifade çalışmamızda argo olarak ele alınmıştır. Erek metinde kullanılan “poke finger into men’s business”, İngilizcede kullanılan yerleşmiş bir ifade olmamakla birlikte “poke finger” (parmağını sokmak) ifadesinin mecaz anlamı ile “erkek işi” anlamında kaynak metindeki ötekileştirici ve ayırmacı dile gönderme amaçlı olabilecek “men’s business” ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Bu argo ifade Franco Aixelá’nın (1996) önerdiği stratejilerden “kelimesi kelimesine çeviri” stratejisine örnek gösterilebilir. Her ne kadar bu stratejinin kültürel çerçevede büyük bir anlam kaybına sebep olabileceği öne sürülmüş olsa da (Franco Aixelá, 1996, s. 61-62) bu söylemde kullanılan erek göstergeyle erek metinde hem ötekileştirici anlam hem de karakterin ayırmacı söylem özelliği yansıtılabilmektedir ve kaynak metindeki anlam korunabilmektedir. Aynı öyküde meyhanedeki şarkıcı kadının kullanmış olduğu “kahpe” sözcüğü, “namussuz kadın, dönek, birini sırtından vuran, sözünde durmayan”¹⁷ anlamında bir argo ifadedir. Ancak bunu meyhanedeki bir kadın, bir erkek için kullandığından dolayı “birini sırtından vuran” veya “sözünde durmayan” anlamlarından biri öne çıkmaktadır. Bu göstergenin çevirisinde kullanılan “whore” ifadesi, Türkçedeki “namussuz kadın” anlamının yanı sıra prensip sahibi olmayan ve ahlaksız insanlara yönelik bir aşağılama anlamına sahiptir. Bu durumda, Franco Aixelá’nın (1996) öne sürdüğü stratejilerden “kelimesi kelimesine çeviri”ye bir örnek teşkil etmektedir. Ancak bu erek gösterge, kaynak göstergedeki mecazi anlama da sahip olduğu için Öztürk Kasar’ın (2021) önerdiği dizgesellik temelinde herhangi bir anlam dönüşümü bulunmamaktadır. Bu öyküdeki son argo kullanım olan “bir boka yaramaz” ifadesi, meyhanede içmekte olan adam tarafından “işe yaramaz, elinden hiçbir iş gelmez” anlamına sahiptir. Böylece meyhanede içmekte olan adam bir serseri gibi kurgulanarak bolca argo ifade kullanılarak okura tanıtılmıştır. Bu ifade erek metinde “he’s a worthless piece of shit” olarak karşımıza çıkmaktadır. İngilizcede bir deyimsele ifade olarak kullanılan “piece of shit” halihazırda “bir işe yaramayan” anlamına sahip bir argo ifade iken aynı zamanda bu ifadenin başında “worthless” göstergesinin de kullanılmış olması, karşıdaki kişinin değersizliğini ve işe yaramazlığını güçlendirmiş ve aşırı yorum yapılarak aşırı bir anlam ortaya çıkarmıştır. “Piece of shit” göstergesinin erek dilde kullanılan ve yerleşmiş bir kültürel öge olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu argo ifadenin çevirisinin “yerele dahil etme” stratejisine örnek olabileceği öne sürülebilir. Bu stratejinin yanı sıra kullanılan “worthless” göstergesi ile meyhanedeki içki içen karakter, erek metin okuruna kaynak metin okurunun alımlayacağından daha fazla bir agresyon ve alt sınıf karakter alımlamasına neden olabilecektir.

“Kim kime” başlıklı öyküdeki karakter söylemlerinden iki adet argo ifade saptanmıştır. Bunlardan birincisi, mahalle berberi tarafından üretilen söylemdeki “moruk” göstergesi iken diğeri tıraş olan mahalle kahvecisinin söylemindeki “karı” ifadesidir. “Moruk” göstergesi, Türkçede “yaşlı kimse, ihtiyar” anlamında kullanılan bir argo ifadeyken (Aktunç, 1998, s. 217) “karı” göstergesi ise “kadın, yaşlı, ihtiyar”¹⁸ anlamlarında kullanılan bir argo sözcük olsa da bu öyküdeki bağlamda “yüzünün genç görünmesi” nedeniyle sadece “kadın” anlamına gelen anlamının gerçekleştiği düşünülebilir. Erek metinde “moruk” göstergesinin “old man” olarak “karı” göstergesinin ise

¹⁷ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (t.y.-b)

¹⁸ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (t.y.-c)

“woman” olarak çevrildiği görülebilir. “Moruk” ifadesi için kullanılan “old man” göstergesi, kaynak metindeki argo ifadenin bağlam içinde açıklamasını yapan bir ifade olmasından dolayı Franco Aixelá’nın (1996) stratejilerinden “metin içi açıklama” yoluyla erek dilde ve kültürde argo olmayan bir ifadeyle çevrildiği düşünülebilir. Öte yandan “karı” göstergesi için kullanılan “woman” ifadesi de kullanıldığı erek bağlamda erek dilde argo bir ifade olmayıp “kelimesi kelimesine çeviri” stratejisi dahilinde düşünülebilir. Bu iki göstergenin çevirilerinde farklı stratejiler düşünülmüş olsa da ikisi de erek dilde argo bir anlam taşımayan erek göstergelerle hedef okura taşındığı için kaynak metindeki karakterlerin sosyal sınıflarına ve öykülerdeki üsluba dair izler taşınmamış, sonucunda da yetersiz bir anlam ortaya çıkmıştır. Bu yetersiz anlam sonucunda erek okur, öykünün gösterge evreninin kurulduğu anlatıyı erek metinde anlam dönüşümleriyle alımlayabilecektir.

Tablo 1’deki son iki argo ifadeden “Kaşıkadası’nda” başlıklı öyküdeki adada yaşayan bir çocuk tarafından kullanılan “aptal” göstergesi ile “Zemberek” başlıklı öyküdeki bir okul çocuğunun söyleminde karşımıza çıkan “hayvan” göstergesi, bir insana yönelik kullanıldığında teklifsiz bir söylem ortaya çıkarmaktadır. “Aptal” göstergesi, bir insanı aşağılamak için kullanılırken sözlük anlamındaki zekâ azlığından ziyade bu insanın davranışları sebebiyle azarlandığı veya küçümsendiği bir anlam doğurmaktadır. Kaynak metindeki “hay aptal hay” ifadesi, erek metinde “what a fool” göstergesiyle çevrilmiştir. Öte yandan bir insana “hayvan” ifadesiyle seslenme veya bu ifadeyle tanımlama, kabalığı ve duygusuzluğu nedeniyle bu kişiye kızma anlamını vermektedir. “Hayvan” göstergesi, erek metne “you beast” ifadesiyle çevrilmiştir. Her iki argo göstergenin çevirisinde İngilizcede kültürel deyişler olan ifadelerin tercih edilmiş olması, “yerele dahil etme” stratejisini düşündürmektedir. Bu kullanım sonucunda, karakterlerin sınıfsal durumlarının yanı sıra üsluba yönelik izler ve bu öykünün gösterge evreni erek metinlerde korunarak anlam dönüşümü olmaksızın erek okura taşınabilmiştir.

4.2. İkinci dönem öykülerindeki karakterlerin argo kullanımı

Çalışmamızda incelenen “Lüzumsuz adam”, “Menekşeli vadi”, “Papaz Efendi”, “Bir külhanbey hikayesi”, “Mahalle kahvesi”, “Bilmem neden böyle yapıyorum?”, “Süt”, “Kış akşamı, maşa ve sandalye”, “Sinağrit Baba” başlıklı öyküler Sait Faik Abasıyanık’ın ikinci dönem hikayeciliği içinde görülebilmektedir. Yazarın ikinci dönem hikayelerinde “bir umutsuzluk bir yılgnlık hâkimdir. Kahramanların yaşam karşısındaki duruşu karamsardır ve anlatıcı için yalnız yaşamak, bir seçenek halini alır [...] *Lüzumsuz Adam*’la birlikte öykülerinin merkezinde Sait Faik’in kendisi vardır. [...] İnsan sevgisini küçük insanların namuslu, temiz, saf mücadelesiyle ortaya koyar” (Kayıhan, s. 552). Sait Faik Abasıyanık’ın ikinci dönem hikayeciliği kapsamındaki öykü karakterlerinin kullandığı argo ifadeler Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Sait Faik Abasıyanık’ın ikinci dönem öykülerindeki argo ifadeler ve çevirileri

KM (Abasıyanık, 2009)	EM (Abasıyanık, 2014)
Küçük kızlara düşkün. Hem küçük, hem de en adisinden olmazsa alıp gitmez, enayi! (s. 317)	“He has a weakness for the young ladies. The more wretched the better... What a fool! ” (s. 76).
Aptala bak! Kim olacak? Dedenle Hasan Amca’dır. (s. 342)	“ Don’t be silly. Well then it must be Grandpa and Uncle Hasan”. (s. 94)

" Namussuz köylü, dedi. İftira attı. Yalan olduğuna sen inanmalısın. Ama belki de ölmem. Ben bunu da atlattırım". (s. 373)	"That dishonorable villager slandered me. It's a lie. You have to believe me. But maybe I'll survive. I'll get through this one, too". (s. 88-89)
Hey! Ben geldim millet, uyanın ulan , diye bağırdı (s. 378)	"Hey, you in there!", he cries. "It's me. Wake up, you bastards " (s. 102)
Arabacı Kamil Ağa, dedi, öldü de ... O deminki it , oğlu idi. Kız kardeşini kötü yola sürükledi diye babası reddetmişti.. (s. 396)	"Kamil Ağa, the driver, he's just died. That dog you saw over there by the stove, that was his son. But he took his sister down the wrong path. His father cast him out". (s. 109)
" İtoğlu it! Mahsus böyle yapıyor". (s. 431)	"You son of a dog! He's doing that on purpose!" (s. 117)
" Defolun! " diye bağırdım. Rüzgarın içinde birbirini ezercesine kaçıştılar (s. 438)	I cried: " Get lost! " And off they went, toppling over each other in the wind. (s. 120)
A be, keçileri kaçırdın mı? Kehlibar be? Ne söylersin ipsiz sapsız öyle be? (s. 458)	What the hell , Kehlibar. You lost your marbles? Come on, Kehlibar! Stop talking nonsense . (s. 124)
Vay anasını be Nikoli, dedi, iğneyi dümdüz etti (s. 486)	" Holy mother , Nikoli," he says. "He's completely flattened the hook". (s. 132)

Tablo 2'deki ilk argo ifade, "Lüzumsuz adam" başlıklı öyküde bir şoför tarafından kullanılan "enayi" göstergesidir. "Aptal, bön, kolay aldatılan kimse" (Aktunç, 1998, s. 103) anlamındaki bu argo sözcük, erek metne "what a fool" ifadesiyle çevrilmiştir. İngilizcede kültürel bir deyiş olan bu ifadenin kullanılması, "yerele dahil etme" stratejisi olarak düşünülebilirken bu kültürel deyişin içindeki "fool" göstergesi de kaynak göstergedeki gibi "kolay aldatılan kimse" anlamını verebildiği için ve "what a" ifadesinin bir isim veya sıfat öncülü olduğunda bunun derecesini "hayrete düşürecek kadar" anlamında yükselttiği için bu bağlamın aşırı yorumlanmış bir göstergeyle çevrilmiş olarak düşünülmesi mümkündür zira kaynak metin okuruna nazaran erek metin okurunda bu ifadenin adresi olan karakterin çok daha kolay aldatılabildiğine yönelik aşırı bir anlam uyanacaktır. "Menekşeli vadi" başlıklı öyküdeki tanınmış bir kadının söyleminde karşımıza çıkan "aptala bak" ifadesi, kapıya bakarken gereksiz yere korkan kızı için anne tarafından kullanılan bir argo sözcüktür. Bu ifade, erek metne "don't be silly" ifadesiyle çevrilmiştir. Bu erek ifade, erek veya kaynak metne özgü bir gösterge olmayıp erek okurlar için kültürel anlam ve yan anlamlardan nötrleştirilmiş daha genel anlamlı bir gösterge olmasından dolayı "mutlak evrenselleştirme" stratejisi dahilinde düşünülebilir. Bu erek gösterge, kaynak metinde olduğu gibi bir insanın gereksiz yere endişelenmesinin anlamsız olduğu anlamını herhangi bir anlam dönüşümü olmaksızın koruyabilmiştir. Diğer bir argo ifade olarak Tablo 2'de "Papaz Efendi" başlıklı öyküdeki "namussuz" göstergesi karşımıza çıkmaktadır. "Ahlak kurallarına uygun davranmayan" kişiler için "kızgınlıkla söylenen bir söz"¹⁹ olan bu ifade, kaynak söylemde standart dile ait olmayan bir bağlamda karşımıza çıktığı için bir argo ifade olarak ele alınabilir. Bu gösterge, "kelimesi kelimesine çeviri" stratejisine dahil edilebilecek şekilde standart dildeki sözlük anlamı olan "dishonorable" göstergesi ile çevrilmiştir. Bunun sonucunda, kaynak metinde kızgınlıkla söylenen bir argo ifade, ahlak kurallarına uymayan bir kişi veya topluluk için kullanılan ve argo anlamından uzaklaşmış bir

¹⁹ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (t.y.-d)

anlamda çevrilerek Öztürk Kasar'ın (2021) dizgeselliğine göre başka bir anlam üretilmiştir ve göstergenin anlamı kaydırılarak erek okurun buradaki argo söylemden ziyade standart dilde bir gösterge alımlamasına neden olmuştur.

“Bir külhanbeyi hikayesi” başlıklı öyküdeki bir külhanbeyinin söyleminde karşımıza çıkan “ulan” göstergesi, öfke, şaşkınlık veya küçümseme durumlarında kullanılan bir seslenme ifadesidir. Bu argo ifade, erek metinde “you bastards” göstergesiyle karşımıza çıkmaktadır. Bu erek ifade, erek dilde kültürel bir argo olduğu için “yerele dahil etme” stratejisine diğer bir örnek olarak düşünülebilir. Bu gösterge, kaynak kültüre kıyasla erek kültürde çok daha sert ve daha şiddetli bir kızgınlık bildirdiği için erek okura aşırı bir anlam üretilmiş ve bu serseri karakterin alımlanmasında haylazlığının aşırılığına yönelik bir anlam dönüşümü ortaya çıkmıştır. Tablo 2’de üst üste iki söylemde karşımıza çıkan “it” göstergesi ise kaynak kültürde “köpek” anlamının yanı sıra “aşağılık niyetlerle yaltaklanan veya davranışları kötü olan kimse için kullanılan bir sövgü sözü”²⁰ olarak argo yollu kullanılabilir. “Mahalle kahvesi” başlıklı öyküde kullanılan “it” göstergesi kahveye giren bir adam tarafından, “Bilmem neden böyle yapıyorum” başlıklı öyküdeki “itoğlu it” göstergesi ise kahvedeki yaşlı bir adam tarafından karşıdaki kişinin düzenbazlığını hakaret ile dile getirmek için kullanılan argo ifadelerdir. Erek metinlerde kullanılan “dog” göstergesi de İngilizcede “alçak ve kaba”²¹ insanlar için kullanılan bir argo ifadedir. “İtoğlu it” göstergesi için kullanılan “you son of a dog” ifadesi de İngiliz argosundaki “son of a bitch” göstergesinin diğer bir varyasyonudur²². Her iki gösterge de erek metin kültüründeki argo yollu göstergelerle çevrilmektedir, ancak burada dikkat edilmesi gereken hem standart dildeki hem argo dildeki kaynak ve erek göstergeler birbirinin kelimesi kelimesine çevirisidir. Erek kültür, kaynak kültürdeki argo kullanımına sahip olduğu için bu çeviriler, kelimesi kelimesine çeviri olarak sınıflandırılabilir. Bu potansiyel strateji ve erek kültürün bu argo deyişe sahip olması sonucunda herhangi bir anlam dönüşümü olmaksızın anlam erek öykülerde korunmuştur.

“Süt” başlıklı öyküde sütçü dükkanına giren bir adamın çocuklara yönelik söyleminde gördüğümüz “defolun” göstergesi, karşıdaki kişilere oradan uzaklaşmaları için kaba yolla söylenen bir argo ifadedir. Bu ifadenin çevirisindeki “get lost” göstergesi, bireysel sözdeki tonlama ve vurgu ile karşıdaki kişiye oradan uzaklaşmasını kaba bir yolla söylemeyi sağlayan bir argo ifadedir. Erek kültürde de benzer bir anlam veren bu argo ifadenin kullanılması, kaynak kültüre özgü bir ifadeyi “yerele dahil etme” stratejisi olarak düşünülebilir. Bu erek gösterge kullanımıyla üslup özellikleri, argo kullanım, öykü karakterinin sınıfsal izleri ve anlam, herhangi bir dönüşüm olmaksızın erek okura yansıtılmıştır. “Kış akşamı, maşa ve sandalye” öyküsünde karşılaştığımız bir çingene adam karakterinin söylemindeki “ipsiz” göstergesi, “avare, evsiz barksız, serseri” (Aktunç, 1998, s. 149) anlamına gelen bir argo ifadeyken “ipsiz sapsız” göstergesi ise “birbirini tutmaz, anlamsız bir biçimde olan”²³ anlamına gelen diğer bir argo ifadedir. Bu göstergenin sağladığı “anlamsızlık” anlamı, erek metinde standart dilde görebileceğimiz “nonsense” göstergesi ile karşımıza çıkmaktadır. Bu erek gösterge, argo bir kullanıma sahip olan kaynak göstergenin standart dilde

²⁰ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (t.y.-e)

²¹ Dictionary.com. (t.y.)

²² Power Thesaurus. (t.y.).

²³ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (t.y.-f)

kullanılan sözlük anlamı olarak çevrildiği için “kelimesi kelimesine çeviri” stratejisi olarak görülebilecek bir tercihle kültürel bağlamı olmayan bir söylem üretilmiştir. Bunun sonucunda, söylemdeki kültürel boyut yetersiz yorumlanmış ve erek okur için kültürel gösterge evrenine dair yetersiz bir anlam üretilmiştir. Bu söylemde, erek metindeki bir gösterge daha dikkat çekmektedir. Kaynak metindeki çingene kadın karakteri, yöresel bir seslenme nidası olan “A be” ifadesini kullanmaktadır ancak bu ifade herhangi bir argo kullanım taşımamaktadır. Bu kaynak gösterge erek metne “what the hell” (ne oluyor be/ulan) olarak çevrilmiştir. “What the hell” göstergesi, İngilizcede argo olarak kullanılmakta olan bir ifadedir²⁴. Kaynak metindeki yöresel bir ifade, erek metinde argo bir ifade olarak çevrildiği için bu durum, Franco Aixelá’nın (1996) sınıflandırmasındaki “özerk yaratım” stratejisine örnek olarak gösterilebilir. Kaynak metindeki yöresel bir göstergenin erek metinde bir argo ifade olarak çevrilmesi, karakterin kaynak metinde olduğundan daha sık argo ifade kullandığını düşündüreceği için bu tercih sonucunda, Öztürk Kasar’ın (2021) dizgeselliğine göre erek okura aşırı bir anlam üretilmiş olduğu düşünülebilir. “Sinağrit Baba” öyküsünde bir balıkçının söyleminde karşılaştığımız “vay anasını” ifadesi, çok şaşkınlık yaratan bir olay için kullanılan bir argo ifadedir. Erek metindeki “Holy mother” göstergesi ise “Hz. Meryem’e yönelik bir saygı ifadesi olup”²⁵ şaşırtıcı durumlar için kullanılır. Erek kültüre dair bir şaşırtma ifadesinin kullanılmış olması, bu göstergenin çevirisinde “yerele dahil etme” stratejisinin söz konusu olduğunu düşündürmektedir. Ancak erek gösterge argo yollu bir kullanıma sahip olmaktan ziyade dinsel olarak bir kutsalı anmada kullanılan bir ifade olması nedeniyle argo kullanımına yönelik yetersiz bir anlam üretilmiştir. Buradaki şaşırtma ünlemi korunmuş olsa da balıkçı karakterin anlam evreni için önemli olan argo kullanımının dinsel bir göstergeyle çevrilmiş olması sonucunda karaktere kurgulanan bireysel söz kullanımı eksiltiyle erek okura taşınmıştır.

4.3. Son dönem öykülerindeki karakterlerin argo kullanımı

“Yani Usta” ve “Çarşıya inemem” öyküleri, Sait Faik Abasıyanık’ın son dönem hikayeciliği olarak belirlenen *Alemdağ’da Var Bir Yılan* başlıklı kitabın içindeki bulunmaktadır. Abasıyanık’ın “son dönem öykülerinde gözlemci gerçekçilikten gerçeküstü anlatıma yönelişi cümle ve dil yapısında, anlatım tekniğinde ve bakış açısında değişiklikleri de beraberinde getirir. Özellikle ben anlatıcı, yazara amacına ulaşma, örtülü bir anlam yaratma noktasında büyük bir imkân sağlar” (Kayıhan, 2020, s. 560). Burada ifade edilen “cümle ve dil yapısı değişikliği”, çevirisi yapılmış ve bu çalışmada incelenen son dönem öykülerinde sadece iki öykünün karakterlerinde argo kullanımının saptanmasının nedenleri arasında gösterilebilir. Tablo 3’te, Abasıyanık’ın son dönem hikayeciliği kapsamındaki öykü karakterlerinin argo ifade kullanımı saptanan kaynak ve erek bağlamları verilmektedir.

Tablo 3. Sait Faik Abasıyanık’ın son dönem öykülerindeki argo ifadeler ve çevirileri

KM (Abasıyanık, 2009)	EM (Abasıyanık, 2014)
Bari seviyor musun kızı Yani Usta? - Karı değil mi be ağababa, severiz. (s. 903)	Do you love that girl, Yani Usta? “ She’s a woman , isn’t she, Granddad? How could I not?” (s. 195)

²⁴ Your Dictionary. (t.y.)

²⁵ Collins. (t.y.).

Peki ne b... yemeye göz göre göre yaptın bu işi? (s. 947)	But why the hell did you expose yourself like that? (s. 207)
--	---

Tablo 3'teki ilk söylem, öyküye başlığını veren "Yani Usta" adlı bir duvar boyacısının "kadın" anlamını vermesi için "karı" sözcüğünü kullandığını göstermektedir. Bu argo sözcük, erek metinde "woman" göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. "Karı" göstergesi için kullanılan "woman" ifadesi, kullanıldığı erek bağlamda erek dilde argo bir ifade olmayıp "kelimesi kelimesine çeviri" stratejisine örnek gösterilebilir. Bu erek gösterge kullanımı sonucunda, kaynak metindeki anlam evreninin bir parçası olan argo kullanımı ve karakterin sosyal sınıfının getirdiği üslup yetersiz bir yorumla sonuçlanacak şekilde erek okura taşınmıştır. "Çarşıya inemem" başlıklı incelenen son öyküdeki "ne b.. yemeye" göstergesi, Türkçe argodaki "ne bok yemeye" ifadesinin gölgelenmiş hali olarak kullanılmıştır. "Bok yemek, yanlış yapmak, hatalı davranmak" (Aktunç, 1998, s. 61) anlamında kullanılan bir argo ifadedir. Kaynak metindeki bağlamda kullanılan "ne b.. yemeye" ifadesi de bir yanlış davranışın sebebini kızgınlıkla sormak için kullanılan bir anlam vermektedir. Bu göstergenin çevirisinde kullanılan "why the hell did you [...]" ifadesi de erek dilde bir yanlış davranışın nedenini kızgınlık bildiren bir şekilde sorma işlevi görür ve argo yollu bir kullanımdır. Erek kültüre ait bir argo ifadenin kullanılması, "yerele dahil etme" stratejisini düşündürmekle birlikte kaynak metindeki anlam ve üslup erek metinde dönüşüme uğramaksızın korunmuştur.

SONUÇ

Bu çalışmada, Sait Faik Abasıyanık'ın *A Useless Man: Selected Stories* başlıklı eserde İngilizceye çevrilmiş olan 37 öyküsünün kaynak metinleri, öykülerdeki karakterlerin söylemlerinde kullanılan argo ifadelerin saptanması amaçlı çözümlenmiştir. Abasıyanık'ın öykü karakterleri genellikle sıradan insanlardan oluştuğu için, anlatıcıdan söylemlerinden ziyade karakterlerin söylemlerine odaklanılmıştır. 37 öykünün 18'inde ipek fabrikasında kapıcının yerine göz kulak olan bir kişi, nüfus kâtibi, çımacı, meyhanede içmekte olan bir adam, meyhanedeki şarkıcı kadın, berber, kahveci, adada yaşayan bir çocuk, sınıfta bir öğrenci, şoför, mahalleden tanıdıklar, bir papaz, bir külhanbeyi, kahvedeki bir ihtiyar, sütçü dükkanına giren bir adam, bir çingene adam, balıkçı, duvar boyacısı gibi toplumun sıradan ve farklı kesimlerinden insanları yansıtan karakterlerin söylemlerinde argo ifadeler saptanmıştır. Bir gösterge veya ifadenin argo bir anlama dahil olup olmadığına, Hulki Aktunç'un (1998) argo sözlüğünde bulunup bulunmadığı, şayet bulunmuyorsa da Aktunç'un bu sözlükte çeşitli ansiklopedi ve sözlüklerden derlediği argo terimi tanımları temelinde karar verilmiştir. Argonun, kullanıldığı dilin kültüründen önemli izler taşıyacağı düşünüldüğünde, bu ifadelerin İngilizce çevirileri Franco Aixelá'nın (1996) kültüre özgü öğelerin çevirileri için sınıflandırdığı stratejiler kullanılarak öncelikle her bir argo ifadenin çevirisinin bu sınıflandırmada hangi kategoriye girebileceği belirlenmiştir. Sonrasında kaynak argo ifadenin anlamı, erek gösterge veya ifadenin anlamı ile karşılaştırılmış ve Öztürk Kasar'ın (2021) öne sürdüğü "Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği"ndeki anlam evirici eğilimler temelinde erek metinde argo ifadenin çevirisinden kaynaklanan bir anlam dönüşümü olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan çeviri değerlendirmesi sonucunda, en fazla örnek bulunan kültüre özgü öge çeviri stratejisinin "yerele dahil etme" olduğu saptanmıştır. 18 öyküde çözümlenen karakterlerin 21 argo

ifadenin on tanesinin çevirisinde “yerele dahil etme” stratejisi saptanırken bu stratejinin örneklendirildiği altı argo söylemin erek metinlerde herhangi bir anlam dönüşümüne neden olmaksızın anlamların korunduğu; üç argo söylemin kaynak metne kıyasla aşırı yorumlanarak aşırı bir anlama neden olduğu; bir adet argo söylemin ise erek metinde yetersiz bir anlama neden olan anlamın eksik yorumlanması eğilimi olduğu bulunmuştur. Öte yandan, kaynak öykülerde saptanan 9 argo ifadenin çevirisinde, “kelimesi kelimesine çeviri” stratejisine örnekler bulunurken bu dokuz erek söylemin dördünde anlam korunabilmiştir. “Kelimesi kelimesine çeviri” olarak düşünülen dört erek göstergede kaynak argo ifadeye nazaran yetersiz anlam üretilmesi Öztürk Kasar’ın (2021) dizgeselliğindeki anlamın eksik yorumlanması eğilimine bağlanabilir. Bu stratejinin örnek olarak gösterilebileceği bir söylemde ise argo sözcüğün sahip olduğu ancak kaynak söylemde gerçekleşmemiş bir başka anlamı üretilmiştir. Başka anlam ile sonuçlanan anlam evirici eğilim, Öztürk Kasar (2021) tarafından “anlamın kaydırılması” olarak terimleştirilmiştir.

Erek kültüre ait daha geniş bir anlamla çevrilerek kültürel olarak nötr bir gösterge üretilmesiyle ortaya çıkan “mutlak evrenselleştirme”, sadece bir söylemdeki argo ifadenin çevirisinde saptanmış ve erek söylemde anlam dönüşümü olmaksızın kaynak göstergedeki argo anlam korunabilmiştir. Bir argo ifadenin erek metinde “metin içi açıklama” stratejisiyle çevrildiği bir söylemde ise kaynak argonun şiddeti, erek okurda yetersiz anlama neden olacak şekilde çevrilerek anlam eksik yorumlanmıştır. Öztürk Kasar, “aşırı anlam ve yetersiz anlam üretimini anlamlama alanları içinde ‘anlam’ alanında” göstermiştir. Öztürk Kasar’a göre “anlam sahasına koşut olarak gerçekleşen anlamlamanın değişimi” (2021, s. 28) ile kaynak gösterge, erek metinde anlam alanını terk etmez. Bu tanıma göre, “yerele dahil etme”, “kelimesi kelimesine çeviri”, metin içi açıklama” ve “mutlak evrenselleştirme” stratejileri, argo ifadelerin çevirisinde çoğunlukla anlamın korunmasını sağlarken ortaya çıkan anlam dönüşümleri de kaynak argo ifadenin erek okur için anlamlama sahasında kalmasını sağlayabilmektedir. Ancak saptanan bu dört çeviri stratejisinin erek metinde anlam değişimine rağmen kaynak göstergenin erek okur için anlamlama sahasında kalabilmesi veya anlamın korunabilmesi için hedef kültürün ve dilin argo söylemlere açık olması ve bireysel “söz”e dönüşebilmesi gerekmektedir. Her ne kadar bir dili konuşan toplumun kültürel yaşantısı başka bir dil toplumundan büyük ölçüde ayrılıp argo ifadeler kültürel izler taşıyıcılar da evrensel tecrübeler de argo ifadelerle hem toplumsal dilde hem bireysel sözde karşılık bulabilmektedir. Bu durum, dilin toplumsal yaşantılardaki değişiklikler karşılığındaki devingenliği sayesinde mümkün olabilmektedir.

Üslubuyla ve anlam evreniyle bir bütün olan bir yazınsal eserin erek bir dilde yeniden üretiminde argo ifadelerin çevirmene çıkaracağı zorlukları aşmak için kullanılabilecek çeviri stratejisine karar vermek, hangi çeviri stratejisinin yazınsal eserin doğasında bir dönüşüm yaratmayacağı veya en az derecede anlam dönüşümüne neden olacağını irdelemek yazın çevirmenleri için büyük önem arz etmektedir. Yazın çevirmeninin, argo ifadelerin çevirisinde kullanılabileceği stratejiler geniş bir yelpazede olmakla birlikte her bir söylem için kullanılacak strateji, bu çalışmada kullanılan dizgesellik ile sentezlenebilir. Bu sentez, kaynak metindeki yazınsallık, anlam evreni, üslup ve yaratıcılık gibi bileşenleri toplumsal *dilden* yararlanarak kendi

sözüyle yeniden kurgulamada çevirmen için bir erek metin oluştururken yolunu kaybetmemesini sağlayan bir seyrüsefer yardımcısı gibi işlev gösterecektir.

KAYNAKÇA

- Abasıyanık, Sait Faik (2009). *Bütün Eserleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Abasıyanık, Sait Faik (2014). *A Useless Man: Selected Stories*. (M. Freely ve A. Dawe, Çev.), Archipelago Books.
- Agha, Asif (2015). "Tropes of Slang". *Signs and Society* 3(2), 306-330. DOI: 10.1086/683179
- Aktunç, Hulki. (1998). *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aliş, Şehnaz (2016). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Şipsevdi Romanında Argo Kullanımı. Emine Gürsoy Naskili ve Gülden Sağol Yüksekaya (Ed.), *Argo içinde* (s. 275-284) (2. Baskı). İstanbul: Ka Kitap.
- Allan, Keith ve Kate Burridge (2006). *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. New York: Cambridge University Press.
- Cambridge Çevrimiçi Sözlük. (t.y.). *Cambridge Dictionary*. 3 Nisan 2025 tarihinde <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pull> adresinden edinilmiştir.
- Can, Betül (2023). "Mısırlı Yazar Necîb Mahfûz'un Romanlarının İngilizce Ara Dil Kullanılarak Yapılan Çevirilerinde Argo İfadeler, Deyimler ve Özel Adların Çevirisi Üzerine Bir İnceleme". *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi* 5(2), 123-143. <https://doi.org/10.55036/ufced.1401904>
- Can Rençberler, Alize (2021). "Erek Odaklı Yaklaşımla Türkçeden İngilizceye Argo Deyimlerin Çeviri Stratejileri: 'Keşanlı Ali Destanı' Örneği". *International Journal of Language Academy* 9(3), 133-149. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.51983>
- Cengiz, Nurel (2023). Ulrich Hub'un Eserlerinde Argo İfadelerin ve Deyimlerin Türkçeye Çevirisinde Çevirmen Tercihleri. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi* (35), 1-22. <https://doi.org/10.37599/ceviri.1376259>
- Collins. (t.y.). *Collins Dictionary*. 3 Nisan 2025 tarihinde <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/holy-mother> adresinden edinilmiştir.
- Çekçi, Selim Ozan ve Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt (2021). "Yaşar Kemal'in İnce Memed Romanındaki Kültüre Özgü Ögelerin Çevirilerinin İncelenmesi". Caner Çetiner ve Mesut Kuleli (Ed.), *Çevirmen Eğitiminde Güncel Yaklaşımlar ve Uygulamalar içinde* (s. 169-198). Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Çitil, Hacer (2009). *Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinde Argo, Deyim ve Atasözlerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Dictionary.com. (t.y.). *DictionaryCom*. 5 Nisan 2025 tarihinde <https://www.dictionary.com/browse/dog> adresinden edinilmiştir.
- Dolmacı, Mustafa, Mehmet Dudar Canlı ve Yonca Gül Uğurlu (2021). "A Comparative Study in Three Languages: Domestication and Foreignization in Subtitle Translation of Television Series". Caner Çetiner ve Mesut Kuleli (Ed.), *Çevirmen Eğitiminde Güncel Yaklaşımlar ve Uygulamalar içinde* (s. 199-233). Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.

- Drake, G. F. (1980). "The Social Role of Slang". *Language Social Psychological Perspectives*, 63-70. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-024696-3.50015-6>
- Dumas, Bethany K. ve Jonathan Lighter (1978). "Is Slang a Word for Linguists?" *American Speech* 53(1), 5-17. <https://doi.org/10.2307/455336>
- Elçi, Handan İnci (2016). "Tip Yaratma Tekniği Olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Argo". Emine Gürsoy Naskili ve Gülden Sağol Yüksekaya (Ed.), *Argo içinde* (s. 251-261) (2. Baskı). İstanbul: Ka Kitap.
- Ergüzel, Mehmet Mehdi ve Esra Kirik (2012). "Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinin Söz Varlığı Üzerine". *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 7(4), 51-68.
- Franco Aixelá, Javier (1996). "Culture-specific Items in Translation". Roman Alvarez ve Carmen Africa Vidal (Ed.), *Translation, Power, and Subversion içinde* (s. 52-78). Clevedon, Philadelphia ve Adelaide: Multilingual Matters.
- Gür, Muhammet (2016). "Ahmed Rasim'de Argo". Emine Gürsoy Naskili ve Gülden Sağol Yüksekaya (Ed.), *Argo içinde* (s. 233-249) (2. Baskı). İstanbul: Ka Kitap.
- Huvaj Sevim, Nefin (2018). *Sait Faik Abasıyanık Öykülerinde söylem: "Semaver", "Mahalle Kahvesi", "Alemdağ'da Var Bir Yılan" Kitapları Üzerine Foucault'cu Bir Okuma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Kaman, Sevdâ (2019). "Hulki Aktunç'un 'Madi Hayat in The Dark' Adlı Öyküsünde Argo". *Researcher: Social Science Studies* 7(4), 97-107.
- Karabağ, İmran (2016). "Sait Faik'in Medar-ı Maişet Motoru Romanı ve Almanca Çevirisinde Argo Kullanımı". Emine Gürsoy Naskili ve Gülden Sağol Yüksekaya (Ed.), *Argo içinde* (s. 263-274) (2. Baskı). İstanbul: Ka Kitap.
- Kayihan, İsa (2020). "Sait Faik Abasıyanık'ın 'Yalnızlığın Yarattığı İnsan' Adlı Öyküsü Üzerine Bir Tahlil Denemesi". *Söylem Filoloji Dergisi* 5(2), 549-563. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.791603>
- Kefeli, Emel (2016). "Edebiyat ve Argo İlişkisi". Emine Gürsoy Naskili ve Gülden Sağol Yüksekaya (Ed.), *Argo içinde* (s. 199-213) (2. Baskı). İstanbul: Ka Kitap.
- Kocapınar, Pelin (2019). "Ömer Seyfettin ve Sait Faik'in Dil ve Üslupları Üzerine". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (19), 343-366.
- Kuleli, Mesut (2020). "Culture Specific Items in Literary Texts and Their Translation Based on 'Foreignization' and 'Domestication' Strategies. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (Ö7), 617-653. DOI: 10.29000/rumelide.811038
- Kumsar, İsmail Alper (2021). "Türk Edebiyatında Argonun Serüvenine Dair Notlar ve Bir Argo Tartışması". *Kültür Araştırmaları Dergisi* (8), 247-264. <https://doi.org/10.46250/kulturder.879406>
- Mangır, Mediha (2011). "Osman Cemal Kaygılı'nın Söz Varlığında Argo". *Journal of Turkology Research* (30), 233-252.
- Özer Hafçı, Havva (2022, 29 Temmuz). "Sait Faik Abasıyanık. Atatürk Ansiklopedisi". <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sait-faik-abasiyanik-1906-1954/> Erişim Tarihi: 07.04.2025

- Öztürk Kasar, Sündüz (2020). "De la désignification en traduction littéraire : Les Gens d'en face de Georges Simenon dans le contexte turc du point de vue de la sémiotique de la traduction". *Parallèles* 32(1), 154-175. DOI: 10.17462/para.2020.01.09
- Öztürk Kasar, Sündüz (2021). "Çevirmek, Anlamı Eğiþ Bükme Sanatı Mıdır?" Didem Tuna ve Mesut Kuleli (Ed.), *Söylem, Anlam ve Çeviri Üzerine Disiplinlerarası Tartışmalar* içinde (s. 19-44). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Öztürk Kasar, Sündüz ve Didem Tuna (2015). "Yaşam, Yazın ve Yazın Çevirisi için Gösterge Okuma". *Frankofoni* (27), 457-482.
- Öztürk Kasar, Sündüz ve Didem Tuna (2017). "Shakespeare in Three Languages: Reading and Analyzing Sonnet 130 and its Translations in the Light of Semiotics". *International Journal of Languages' Education* 5(1), 170-181. DOI: 10.18298/ijlet.1723
- Parlakpınar, Murat (2023). Sermet Muhtar Alus'un Onikiler Adlı Romanında Argo Söz Varlığı. *Edebî Eleştiri Dergisi* 7(1), 73-87. <https://doi.org/10.31465/eeder.1205908>
- Power Thesaurus. (t.y.). *Power Thesaurus*. 4 Nisan 2025 tarihinde https://www.powerthesaurus.org/son_of_a_dog/definitions adresinden edinilmiştir.
- Sağlam, Mehmed Halil ve Sevnur Korkut (2019). "Sait Faik'in Hikâyelerinde Karakter Dönüşümü". *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7(14), 462-484.
- Sait Faik Abasıyanık Müzesi (t.y.). "Sait Faik Abasıyanık hayatı". 11 Nisan 2025 tarihinde <https://saitfaikmuzesi.org/hayati/> adresinden edinilmiştir.
- Saussure, Ferdinand de (1998). *Genel Dilbilim Dersleri*. (Çev. Berke Vardar). İstanbul: Multilingual.
- Spence, N. C. W. (1986). "French Argot, English Slang". *French Studies* 40(3), 257-268. <https://doi.org/10.1093/fs/XL.3.257>
- Terzioğlu, Öykü (2006). "Anonim Bir Halk Edebiyatı Ürünü Olarak Argo". *Milli Folklor* (71), 102-106.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (t.y.-a). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 4 Nisan 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (t.y.-b). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 3 Nisan 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (t.y.-c). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 5 Nisan 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (t.y.-d). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 4 Nisan 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (t.y.-e). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 4 Nisan 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (t.y.-f). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 6 Nisan 2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Yaman, Burcu (2023). "Orhan Kemal'in 72. Koşuş Romanının İngilizce Çevirilerindeki Argo Söylemlerin Disiplinlerarası Bakış Açısıyla İncelenmesi". *Söylem Filoloji Dergisi* (Çeviribilim Özel Sayısı), 483-498. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1186478>

Your Dictionary (t.y.). *Yourdictionary*. 6 Nisan 2025 tarihinde <https://www.yourdictionary.com/what-the-hell> adresinden edinilmiştir.

Yener, Melih (2021). "1938-1950 Yılları Arasında Yayımlanmış Edebiyat Dergilerinde Sait Faik Abasıyanık'la İlgili Düşünceler". *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 6(2), 65-79.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK



Günce Yayınları

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ



Günce Yayınları



PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE



Günce Yayınları

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN



Günce Yayınları